

Abortus bij geiten

Carlijn ter Bogt-Kappert, René van den Brom en Piet Vellema, GD

Drachtige geiten kunnen hun lammeren verwerpen. Dit artikel beschrijft de verschillende mogelijkheden van abortusdiagnostiek en hoe u de kans op het stellen van een diagnose kunt vergroten. Tevens worden de meest aangetoonde abortusverwekkers bij geiten in Nederland beschreven.

Verwerpen kan zowel een besmettelijke als niet-besmettelijke oorzaak hebben. De besmettelijke oorzaken van abortus bij schapen en geiten zijn vaak aandoeningen die van dier op mens overdraagbaar zijn. Daarom is het van belang de oorzaak van verwerpen zo snel mogelijk op te sporen. Verwerpen zorgt daarnaast voor veel schade en minder werkplezier bij dierhouders. Het insturen van vrucht en nageboorte voor pathologisch onderzoek is de meest brede manier om de oorzaak van abortus te onderzoeken. Als geitenhouders abortusmateriaal voor onderzoek insturen, wordt in ongeveer de helft van de gevallen een diagnose gesteld. Wanneer zowel vruchten als nageboortes worden ingestuurd, ligt het percentage diagnoses ongeveer 20 procent hoger dan bij een inzending zonder nageboortes. Dit percentage komt misschien laag over, maar dit is positief te beïnvloeden door het tevens aanleveren van een uitgebreide ziektegeschiedenis. Een tweede mogelijkheid van abortusdiagnostiek is het abortuspakket. Voor laagdrempelig onderzoek of als de nageboorte ontbreekt, is dit abortuspakket zeer geschikt. Hiervoor worden twee diepe keelwabs genomen van de verworpen vrucht. Deze worden

Reminders

- Voor een afwijkend aantal abortussen geldt een meldplicht bij de Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit (zie www.nvwa.nl).
- Geiten die aflammeren en zwangere vrouwen gaan vanwege de risico's op zoönosen niet samen.

Foto: René van den Brom, GD

onderzocht op de meest voorkomende bacteriële oorzaken van abortus (zie kader pagina 15): *Listeria spp.*, *Chlamydia abortus*, *Toxoplasma gondii* en *Campylobacter spp.* Tussen 2006 en 2010 was *Coxiella burnetii*, de verwekker van Q-koorts, de meest aangetoonde verwekker in ingezonden abortusmateriaal van geiten. De meeste besmettelijke verwekkers van abortus bij kleine herkauwers zijn potentieel zoönotisch van karakter. Mensen die in contact komen met aflammerende kleine herkauwers, met name degenen die een niet goed functionerend immuunsysteem hebben, moeten zich bewust zijn van het belang van voorzorgsmaatregelen op het gebied van hygiëne.

Kans op stellen van diagnose

Uit onderzoek blijkt dat het percentage diagnoses duidelijk toeneemt wanneer zowel vruchten als nageboorten worden ingestuurd. Vindt u maar geen nageboorten? Zet dan een verwerpende geit waarvan de vruchten reeds wel zijn gevonden apart. Dit vergroot de kans op het vinden van de nageboorte. Daarnaast wordt de kans op een diagnose voor uw bedrijf groter wanneer er herhaaldelijk (meerdere) vruchten en nageboorten worden ingezonden. Tot slot speelt ook de versheid van het ingezonden materiaal een rol bij de kans om de oorzaak van een abortus te achterhalen. Zie voor meer informatie www.gddiergezondheid.nl/abortus. Hieronder worden de in de afgelopen jaren meest voorkomende besmettelijke oorzaken van abortus bij geiten in Nederland toegelicht.

Een ontsteking van de nageboorte door een infectie met *Chlamydia abortus*.

Foto: pathologie GD

zakende type, abortus, hersen(vlies)ontsteking, bloedvergiftiging of mastitis ontstaan met de daarbij behorende klinische verschijnselen. Het moederdier kan volgend op een abortus aan de nageboorte blijven staan en een baarmoederontsteking krijgen. Met de schede-uitvloeiing, melk, urine en mest wordt, soms gedurende langere tijd, de verwekker uitgescheiden. Op basis van de klini-

deze lammeren zelf drachtig worden kan abortus optreden. Abortus treedt meestal op na de negentigste dag van de dracht. In de eerste jaren na introductie van deze ziektekiem op een bedrijf kan meer dan 50 procent van de geiten aborteren. De infectie blijft in het koppel bestaan, maar leidt bij dieren die geaborteerd hebben tot een zodanige immuniteit dat hetzelfde dier doorgaans niet weer aborteert. De diagnose kan gesteld worden bij pathologisch onderzoek en met het abortuspakket. Bloedonderzoek van de verwerper kan, met behulp van zogenaamde gepaarde sera, ook helpen een diagnose te stellen. Als de kiem is aangetoond op een bedrijf, kan er een vaccin worden ingezet. Behandeling met antibiotica behoort tijdens een uitbraak tot de mogelijkheden. De nadruk dient te liggen op het voorkomen van insleep van *C. abortus*. Erfbetreders kunnen een infectie opdoen zonder dat ze direct contact hebben gehad met aborterende dieren.

Toxoplasma gondii

Toxoplasma gondii is een wereldwijd voorkomende eencellige parasiet (protozo). Katten spelen in de vermeerderingscyclus een belangrijke rol. Bij niet eerder geïnfecteerde katten kan de parasiet zich vermehren en de parasieten worden uiteindelijk uitgescheiden via de ontlasting. Heel veel geiten worden tijdens hun leven met deze

parasiet besmet. Als dat gebeurt op het moment dat een dier niet drachtig is, heeft dat geen consequenties. Een eerste besmetting tijdens de dracht kan echter tot abortus leiden. Besmetting later in de dracht kan tot zwakke lammeren leiden. Een diagnose kan worden gesteld met pathologisch onderzoek of met bloedonderzoek. Recent is aangetoond dat de besmettelijke stadia van deze parasiet ook in melk kunnen worden uitgescheiden.

Campylobactersoorten

Campylobacteriose is de officiële naam voor de aandoeningen die worden veroorzaakt door *Campylobacter jejuni* of door *Campylobacter fetus*. Beide bacteriën kunnen abortus veroorzaken. *Campylobacter jejuni* kan daarnaast ook diarree veroorzaken bij jonge lammeren. Het is in veel gevallen niet duidelijk wat de besmettingsbron is. Zo kunnen ook vogels de infectie verspreiden. De incubatietijd kan uiteenlopen van één tot drie weken. Op een bedrijf waar dit probleem speelt kunnen enkele tientallen procenten van de drachtige dieren aborteren. Ook de sterfte van normaal geboren lammeren kan erg hoog zijn. Abortus treedt in de regel op in het laatste derde deel van de dracht. De diagnose wordt gesteld bij

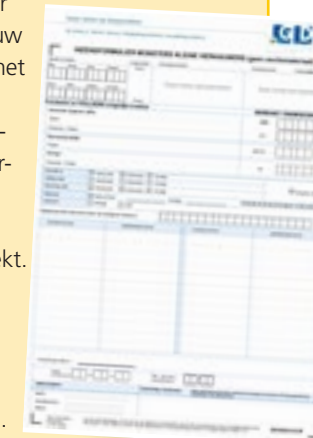
pathologisch onderzoek en met het abortuspakket. Deze bacterie wordt bij schapen vaker als oorzaak van abortus aangetoond dan bij geiten.

One health: wat is dat?

Q-koorts heeft in Nederland op het gebied van gezondheidszorg blijvend gezorgd voor een andere manier van denken en doen en de ontwikkeling en invulling van het zogeheten one health-concept gestimuleerd. De intentie is om meer te communiceren en samen te werken op het gebied van gezondheidszorg voor mens, dier en omgeving, met als uiteindelijk doel het bevorderen van die zorg. Het gaat bij one health overigens niet alleen om zoönosen. Ook het streven om bij dieren minder antibiotica te gebruiken is er een onderdeel van. Het blijft niet alleen bij antibiotica; middelen om maagdwormen, leverbot of uitwendige parasieten te bestrijden worden met bovengenoemde achtergrond kritisch bekeken. Voor al die middelen gelden wachttermijnen voor melk en vlees. Als u uw VKI-formulier invult bij de afvoer van slachtdieren, vergeet dan deze wachttijd niet. Ook dit past bij die andere manier van denken over gezondheidszorg.

Het abortuspakket

Met het abortuspakket (verkrijgbaar via uw dierenarts of via www.gdwebshop.nl) kunt u door het nemen van twee diepe keelwabs bij de verworpen vrucht laagdrempelig de oorzaak van abortus onderzoeken. Zo krijgt u van de meest voorkomende besmettelijke bacteriële oorzaken een goede indicatie of ze op uw bedrijf aanwezig zijn. Stuur de swabs samen met een inzendformulier 'Monsters Kleine Herkauwers', te vinden op www.gddiergezondheid.nl/formulieren, naar GD. Neem voor het bespreken van uw uitslag contact op met uw dierenarts of de GD Veekijker (0900-71 000 00). Het abortuspakket is zeer geschikt als de nageboorte ontbreekt. Het abortuspakket heeft in 2016 een innovatieprijs gewonnen op de Dag van het Schape.

Meer kans op diagnose bij insturen vrucht én nageboorte

Listeriose

Listeriose is de officiële naam voor de ziekte die vooral wordt veroorzaakt door *Listeria monocytogenes*, een kiem die overal in de omgeving voorkomt. Om ziekteproblemen te kunnen veroorzaken moet in de regel eerst vermenigvuldiging van deze bacteriën optreden. *Listeria* vermenigvuldigt zich niet alleen goed in graskuilen, maar ook in andere ingekuilde producten. Bij een uitbraak op een bedrijf waar altijd ingekuilde producten worden gevoerd, worden vaak vooral de jongere dieren getroffen. Na opname van *Listeria monocytogenes* kan, afhankelijk van het veroor-

sche verschijnselen kan aan listeriose worden gedacht. De diagnose wordt bij pathologisch onderzoek en met het abortuspakket gesteld.

Chlamydia abortus

Chlamydia abortus is een bacterie die na introductie op een bedrijf enorme abortusuitbraken kan veroorzaken. *Chlamydia abortus* komt in de regel een bedrijf binnen met de aankoop van besmette dieren. Daarbij gaat het vooral om de aankoop van geitenlammeren die in een besmette omgeving zijn geboren en de infectie daar hebben opgelopen. Deze dieren kunnen de infectie bij zich dragen zonder dat er aan de lammeren iets is te zien. Zodra

NATIONAAL
Geiten Event 2018

29 SEPTEMBER

'INSCHRIJVING EXPO GEOPEND'

De exposanten van Het Nationaal Geiten Event 2018 zijn fabrikanten, importeurs, toeleveranciers, handelsondernemingen, dienstverlenende en branche-gerelateerde bedrijven die zich richten op de geitensector.

Graag vernemen wij uiterlijk 1 juni 2018 of wij standruimte voor u mogen reserveren.

Voor vragen of boeking:

Frank de Vries
telefoon (0317) 46 56 82

Liane Angelino
telefoon (0317) 46 56 79

VOL = VOL

Voor meer nieuws en informatie
www.geitenevent.nl

Nationaal Geiten Event is een initiatief van vakblad
Geitenhouderij